

Türkiye’de Medya-İktidar İlişkileri

Sorunlar ve Öneriler

Doç.Dr.Ceren Sözeri

MEDYA VE
İLETİŞİM
MERKEZİ

Türkiye’de Medya-İktidar İlişkileri

Sorunlar ve Öneriler

Doç.Dr.Ceren Sözeri

MEDYA VE
İLETİŞİM
MERKEZ

İstanbul Enstitüsü

İstanbul Enstitüsü toplumsal, iktisadi ve siyasal alanlarda yenilikçi bilgi ve fikirler üretmek amacıyla yüksek kaliteli, nesnel ve derinlemesine analizler yapma hedefiyle kurulmuştur. Amacımız bu bilgi ve fikirler ışığında müreffeh, barış dolu bir dünya için en güvenilir ve uygulanabilir analizleri karar vericilerin kullanımına ve kamuoyunun hizmetine sunmaktır.

Türkiye’de Medya-İktidar ilişkileri / Sorunlar ve Öneriler

İSTANBUL ENSTİTÜSÜ

İstanbul Toplum Siyaset ve Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü
Tophanelioğlu Caddesi, Aygün Sokak, Altunizade Plaza No:4/A
Altunizade/ Üsküdar/ İSTANBUL, TÜRKİYE

Yazar: Doç.Dr.Ceren Sözeri
Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi

csozeri@gsu.edu.tr

İstanbul Enstitüsü Yayınları

Birinci Basım: Mayıs 2015

Copyright © Mayıs 2015

Tüm hakları saklıdır. İstanbul Enstitüsü izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

iÇİNDEKİLER

Yönetici Özeti	6
Giriş	7
Tarihsel Arka Plan	8
2002 Sonrası Medya Sahipliğinde Dönüşüm	12
Medya Sahipliğinin Getirileri	14
Medya Pazarının Yapısı ve Gelir Dağılımı	18
Politik-Ekonomik Baskılar Altında Ezilen Gazetecilik ve Basın Özgürlüğü	22
Sonuç ve Öneriler	24
Kaynakça	26
Ek 1: Türkiye’de Medya Sahiplerinin Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları – 2015	30

Yönetici Özeti

Türkiye’de medya uzun yıllardır iktidarın baskısı ve medya sahipleri ile siyasetçiler arası yakın ilişkilerin sonucu oluşan otosansür ikliminin etkisi altında faaliyet göstermektedir. Medya sektörünün kâr etmeyen yapısı, pazar koşulları, devletin ekonomik alandaki büyüklüğü medya patronlarına karşı kullanacağı araçların da etkili olmasına neden olmaktadır. Medya patronlarının başka alanlardaki yatırımları nedeniyle hükümete yakın olma, eleştirel yayıncılıktan hatta habercilikten vazgeçer tutumları medyadaki otosansürün en önemli nedenlerinden biridir. Hükümeti destekleyen patronlar ihalelerle ödüllendirilirken, muhalif olanlar da cezalandırılmaktadır. Bu cezalar kimi zaman vergiler, kimi zaman ceza davaları kimi zaman da Radyo Televizyon Üst Kurulu’nun yaptırımları yoluyla uygulanmaktadır. RTÜK üyelerinin siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenmesi alınan kararların da siyasi olduğu, kurumun bağımsız bir şekilde görevini yerine getirmediği eleştirilerini de beraberinde getirmektedir.

Muhalif medyaya ya da gazetecilere açılan davalar basın özgürlüğünü ciddi şekilde tehdit eder hale gelmiştir. Hapiste bulunan gazetecilerin büyük çoğunluğu Terörle Mücadele Kanunu (TMK) ve Türk Ceza Kanunu (TCK) kapsamında “örgüt” bağlantılı suçlardan yargılanmış ya da tutuklanmıştır. Bunların yarısından fazlasını Kürt medyasında çalışan gazeteciler oluşturmaktadır. Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. maddesini ihlal ettiği gerekçesiyle pek çok davada mahkûm olmuş, mahkeme gazetecilere uygulanan uzun tutukluluk sürelerinin de “özgürlük ve güvenlik hakkı” ile “ifade özgürlüğünün” ihlalinin gerekçesi saymıştır.

Gazeteciler var olan bu siyasi ve ekonomik baskı ortamında son derece kırılgan durumda ve güvencesiz koşullarda çalışmaktadırlar. Medyada sendikalılık oranı (tüm sendikalar toplam) %2,5 düzeyindedir. Çok sayıda gazeteci işlerini yaparken saldırıya uğramakta, hükümete muhalif olarak adlandırılan gazetelerde çalışan muhabirler ise akreditasyon engeliyle karşılaşmaktadır. Son yıllarda çok sayıda gazeteci baskılar nedeniyle işten atılmış ya da istifaya zorlanmıştır. Siyasi kutuplaşmanın basına etkisi mesleki dayanışmayı engellerken giderek daha fazla gazete ve gazeteci meslekten uzaklaşma / uzaklaştırılma tehdidi altındadır.

Giriş

Türkiye’de medya uzun yıllardır iktidarın baskısı ve medya patronlarının iktidarla kurduğu patronaj ilişkileri kısılacında faaliyet göstermektedir. Medyanın hiçbir dönem özgür ve rekabetçi piyasa koşullarında var olmadığı bilinse de son yıllarda iktidarın tek partinin hatta tek bir liderin elinde toplanması basın üzerindeki baskıyı hiç olmadığı kadar artırmıştır. Devletin ekonomik alandaki büyüklüğü medya patronlarına karşı kullanacağı araçların da etkili olmasına neden olmakta, hükümeti destekleyen patronlar ihalelerle ödüllendirilirken, muhalif olanlar da vergiler yoluyla cezalandırılmaktadır. Cumhurbaşkanı’nın ve hükümet üyelerinin gazetecilere açmış olduğu ve son yıllarda rekor düzeylere ulaşan hakaret davaları da özellikle ekonomik yönden güçsüz olan muhalif basını sindirmeye yönelik olduğu izlenimi yaratmaktadır. Var olan bu iklimden en çok etkilenen hem iktidar hem de medya patronları karşısında güçsüz durumda olan ve politik kutuplaşmanın neticesinde aralarındaki dayanışmanın kırıldığı gazetecilik mesleğidir.

Bu çalışma Türkiye’de medya-iktidar ilişkilerinin durumunu ve sonuçlarını ortaya koyma amacını taşımaktadır. Bugünkü durumun doğru anlaşılabilmesi için öncelikle bir tarihsel arka plan sunulmuştur. Ardından Türkiye’de medya sahibi olmanın getirileri medya patronlarının medya içi ve medya dışı yatırımları analiz edilerek verilmiş, bunu takip eden bölümde medya piyasalarının ekonomik yapısı ve gelirlerin dağılımı incelenmiştir. Bu ilişki ağı ve tekelci piyasa yapısının sonucu olarak artan sansür ve otosansür ikliminden gazetecilerin nasıl etkilendiği basın özgürlüğü konusunda hazırlanmış raporlar referans alınarak örneklerle açıklanmıştır. Sonuç bölümünde ise medya özgürlüğünün sağlanması için acil olarak alınması gereken önlemler sıralanmıştır.

Tarihsel Arka Plan

Türkiye’de basın sonradan gelişimiyle birlikte medya, başından beri toplumun elitleri denilebilecek bir kesimi tarafından kurulmuş ve yönetilmiştir. İlk gazetelerin ortaya çıktığı dönemde yurt dışında eğitim almış yazarlar yoluyla gazeteler toplumu modern değerlere ayak uydurmaya ikna etme görevini üstlenmişler, bunu yayın hayatına başlarken de ifade etmişlerdir.¹ Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte ise gazetecilere uygulamaya konan yeni reformları topluma benimsetme görevi verilmiştir. “Ankara basını” olarak adlandırılan bazıları hem reformları hem de yeni kurulan hükümeti gönülden desteklemiş, eleştirel tutumu nedeniyle “İstanbul basını” zaman zaman cezalandırılmış, gazeteciler İstiklal Mahkemeleri’nde yargılanmış, kimi zaman sürgüne gönderilmiştir. Gazeteciliğin 1925 Tahrir-i Sükûn Kanunu ve 1936 Basın Birliği Kanunu gibi yasal düzenlemelerle tamamıyla kontrol altına alındığı bu süreçte hükümeti destekleyenler kimi zaman milletvekilliği ile ödüllendirilmiş, sürgüne yollanan muhaliflerse aç kalmamaları için çeşitli memuriyetlere atanmışlardır (Gürkan, 1998: 79-84). Frey’e göre 1920-1957 yılları arasında çoğunluğu gazete sahipleri ve yazarların oluşturduğu 75 gazeteci milletvekilliği yapmıştır (aktaran Gürkan, 1998: 79).

Medya iktidar ilişkilerindeki mesafe sorunu çok partili yaşamla birlikte devam etmiş, hatta basına özgürlük sözü veren Demokrat Parti kısa sürede bu sözünden caymış, kendine yakın basın sahiplerini “beslerken”² muhalif gazetelere siyasi ve ekonomik baskılar uygulamıştır. 1960’ta Milli Birlik Hükümeti tarafından yayınlanan bir bildiride DP’yi destekleyen gazetelerin nasıl kayırıldığı, örtülü ödenekten hangi gazetecilere para aktarıldığı açıklanırken, muhalif basına resmi ilan ve kâğıt kesintilerinin haricinde özel ilanların da kesilmesi için İçişleri Bakanlığından telefonlar açıldığı ifade edilmektedir (aktaran Topuz, 2003:203).

¹ Örneğin İbrahim Şinasi, Tercüman-ı Ahval gazetesinde amaç bölümünde iç ve dış olaylardan seçme haberlerle, eğitici yazılar yayınlanacağı ve bunların halkın kolayca anlayacağı şekilde olacağı belirtilirken, fertlerin düşünce ve kanaatlerini açığa vurma hakkından söz etmiştir (aktaran İnuğur, 1993:186)

² Bu dönemde sözü edilen politikalarından faydalanan gazeteler pek çok kaynakta “besleme basın” olarak anılmıştır (Topuz 2003, Dağlar, 2010).

DP hükümetinin basın üzerindeki siyasi ve ekonomik baskısı 1960 Darbesi’yle sona ermiş, Milli Birlik Komitesi resmi ilanların dağıtımı için Basın İlan Kurumu’nu kurmuş, 5953 sayılı “Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkındaki Kanun” ya da bilinen adıyla “Basın İş Kanunu”nda yaptığı 212 sayılı değişiklikle gazetecilere önemli haklar tanımıştır. Halen yürürlükte olan bu kanuna medya patronları tepki göstermiş, Akşam, Cumhuriyet, Dünya, Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Vatan, Yeni İstanbul ve Yeni Sabah gazetelerinin sahipleri üç gün gazete çıkarmamışlardır. Bu gazetelerde çalışan gazeteciler ise Gazeteciler Sendikası’nın desteğiyle bu üç gün boyunca Basın adlı bir gazete yayınlamışlardır. Yasanın değiştirildiği 10 Ocak tarihi Çalışan Gazeteciler Günü olarak kutlanmaktadır.

İlk askeri darbe sonrasında basın özgürlüğü ve gazetecilerin haklarının korunması açısından olumlu gelişmeler kaydedilmiş olsa da her 10 yılda bir gerçekleşen darbeler basın özgürlüğünü her defasında geriletmiş, muhalif gazetelerin kapanmasına, gazetecilerin hapse girmelerine ya da ülkeyi terk etmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte ana akım sayılabilecek basın, darbelerin duyurulması ve meşruiyetinin halka inandırılması konusunda araçsal bir görev üstlenmiştir. Ali Dağlar (2010: 51) Talat Aydemir’in darbe girişiminde basının kendisini kahraman gibi göstermesinin önemli bir etkisi olduğunu, dolayısıyla idamında manevi sorumluluğu bulunduğunu ifade ederken daima muktedirin yanında yer alan gazete sahiplerinin özellikle darbeyi hazırlayan dönemlerde, örneğin 1977-1980 yılları arasında, önemli bir işlev gördüğünün altını çizmiştir (Dağlar; 2010: 52-56).

70’lerde basının üretim ve sahiplik yapısında da değişimler başlamıştır. Baskı teknikleri gelişmiş, farklı sektörlerden sermayedarlar gazete sahibi olmaya başlamış, basın sektörüne hakim olan gazeteci ailelerden başka sektörlere yatırım yapma girişimleri olmuş, gazetelerin promosyon verme geleneği yerleşmeye başlamıştır. Örneğin Erol Simavi medya dışı yatırımları arttırmış, bu girişimler gazete yayıncılığı işini İstanbul’a taşıyarak büyüyen ve Hürriyet’le çetin bir rekabete girişen Sabah gazetesinde polemik aracı olarak kullanılmıştır. (Barutçu, 2004: 247). Hürriyet’ten ayrılıp 1968 yılında Günaydın gazetesini kuran Haldun Simavi ise gazetesini Başbakan Turgut Özal’ın teşvikiyle basın sektörüne hızlı bir giriş yapan Asil Nadir’e satmış, Hürriyet ise 1994’te, beş yıl önce Karacan Ailesi’nden Milliyet gazetesini alan Aydın Doğan tarafından satın alınmıştır.

1980 Darbesi’yle öncekilerden çok daha ağır bir sansür baskısı altına giren basın, beraberinde ekonomideki liberalleşme politikalarıyla hem yapısal hem içerik bakımından değişime uğramıştır. 80’lerin sonu itibarıyla basın tamamen başka alanlarda yatırımları olan işadamlarının hâkimiyetine girmiş, 90’larda televizyon yayıncılığında TRT tekelinin korsan yollarla da olsa kalkmasıyla, bu sermayedarlar medyanın hemen her alanına yayılmışlardır.

Pazarda artan yoğunlaşma ve rekabet, medya patronlarının sendikasılaştırma politikalarıyla birleşince gazetecileri iktidar ve medya patronları karşısında çok zayıf bir konuma sürüklemiştir. En kötüsü de gazetecilerin bu güvencesiz çalışma sürecine yüksek ücretler ve rekabet nedeniyle gönüllü olarak kabul etmiş olmalarıdır. Örneğin gazeteci Akgün Tekin, Günaydın gazetesinde sendikalaşma tehlikesini toplu işten çıkarmalar ve taşeron sisteminin getirilmesiyle aşmış olduklarını, “bu şekilde sendika olayını ortadan kaldırdıklarını” ifade etmektedir (Tekin, 2006: 167). Askeri vesayetin çok güçlü olduğu bu dönemde gazeteciler –özellikle muhalif basında çalışanlar– çok ciddi baskılarla karşılaşmışlardır. 1980-1990 yılları arasında basına karşı davaların sayısı iki binin üstüne çıkmış, üç bin gazeteci, yazar ve yayıncı yargılanmıştır (Topuz, 2003: 85-87). Ayrıca 1991 yılında yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan Terörle Mücadele Kanunu’nun 6, 7 ve 8. maddeleri basın ve ifade özgürlüğünün önündeki en önemli engellerden biri olmayı halen sürdürmektedir.

1990’ları ikinci yarısından 2001 ekonomik krizine kadar medyada faaliyet gösteren holdingler ellerini güçlendirmek için birbirleriyle kıyasıya rekabete girişmişler, basın inanılmaz promosyon savaşlarına sahne olmuştur. Gruplar arası rekabet yalnızca promosyon savaşlarıyla sınırlı kalmamış, siyasi alana da sirayet etmiştir; öyle ki medya sahipleri bu dönemde bakanlar kurulunun belirlenmesinde söz sahibi olduklarını iddia edecek denli güçlenmişlerdir (Mutlu, 2012). Medya grupları aynı zamanda vesayeti elinde bulunduran ordu ile de yakın ilişki içindedirler, hatta Hasan Cemal’in (2012) deyiimiyle ordu ve siyasi partiler arasında bir denge siyaseti yürütmüşlerdir.

Bu dönemin medya açısından en önemli ve en kirli sonuçları 28 Şubat 1997 tarihli ‘postmodern’ olarak adlandırılan askeri darbe sürecinde yaşanmıştır. Askeri kurumlar tarafından yönlendirilen ana akım medya, kurgu haberler ve içerikler üreterek ülkede İslamcılığın yükseldiği algısını yaratmaya çalışmıştır. Aynı dönemde ana akım medyada çalışan iki tanınmış gazeteci Cengiz Çandar ve Mehmet Ali Birand, PKK’ye para karşılığı destek verdikleri şeklindeki Genelkurmay tarafından sızdırılan kurmaca haberlerin hedefi olmuşlardır. Basın tarihine “Andıç” olarak geçen bu dezenformasyon sürecinin sonunda Çandar ve Birand işlerini kaybederlerken, insan hakları savunucusu Akın Birdal’a suikast girişiminde bulunulmuştur (Elmas ve Kurban, 2011: 24).

1980’lerde başlayan ve Şahin Alpay’ın (2010: 378) “fasit üçgen” olarak adlandırdığı medya sahipleri, politikacılar ve işadamları arası ilişkiler 2001 ekonomik krizinin de zeminini hazırlamıştır. Türkiye siyasetini ciddi biçimde etkileyen bu krizde 25 banka batmıştır. Ahmet Ertürk’ün (2012) ifadesine göre bu bankaların on tanesi aynı zamanda medya sahibi (televizyonu, gazetesi veya ikisi birden) olan bankalardır. 2001 krizinin ardından bazı medya grupları piyasadan çekilmek zorunda kalmışlar, bazı medya grupları ise sahiplerinin karıştığı yolsuzluklar nedeniyle devlet tarafından el konarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilmişlerdir. Devredilen bu medya kuruluşları birkaç yıl sonra TMSF’nin açtığı ihalelerle satılmış, böylece 2002 sonrası iktidara gelen AKP’nin medyayı yeniden şekillendirmesi için kullanılmışlardır.

2002 Sonrası Medya Sahipliğinde Dönüşüm

AK Parti 2002 yılında iktidara geldiğinde başlangıçta medya desteğini de arkasına almıştır. Bu olumlu hava 2004 yılındaki ikinci seçim zaferinin ardından bozulmaya başlamış, ülkenin en büyük medya grubu olan Doğan Grubu’ndan hükümete yönelik muhalefetin dozu artmıştır. AK Parti’nin buna cevabı ikili bir strateji izleme yoluyla olmuştur. Bir taraftan ağır vergi cezaları uygulayarak Doğan Grubu’nu küçülmeye zorlamış, diğer taraftan ana akım medyayı yeniden şekillendirmeye başlamıştır (Kurban ve Sözeri, 2012: 54).

Hükümetin Doğan Grubu’nu hedef alması ve 2011 yılında yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun’un 19. maddesi birinci fıkrasının (d) bendi ile getirdiği medya kuruluşlarının pazar paylarının %30 ile sınırlanması kuralının ardından, Grubun 2005 yılında TMSF’den satın aldığı Star TV, Doğu Grubu’na satılmıştır. Bunun ardından Doğan Grubu aynı yıl Milliyet ve Vatan gazetelerini de Demirören ve Karacan Grubu’nun ortak girişim şirketi DK Gazetecilik ve Yayıncılık AŞ’ye satmış, bu şirket Şubat 2012’de tamamen Demirören Grubu’nun kontrolüne geçmiştir.

Ülkenin ikinci büyük medya grubu, 2001 Krizi sonrasında sahibi Dinç Bilgin’in bankası ve medya şirketlerine TMSF tarafından el konulmasının ardından, 2007’de AK Parti’ye yakın Çalık Grubu tarafından devlet bankalarından sağlanan kredilerle 1,1 milyar dolara satın alınmıştır. Bu satışın 750 milyon dolarlık kısmının kamu bankaları olan Halkbank ve Vakıfbank’tan sağlanan kredilerle gerçekleştiği açıklanmıştır. Bu kredilerin hangi şartlarda geri ödeneceği ve ne kadarının ödendiği konusunda CHP İzmir Milletvekili Ahmet Ersin’in 2008’te Meclis’e verdiği soru önergesi istenen bilgilerin “ticari sır” olduğu gerekçesiyle yanıtlanmamıştır (TBMM, 2008). Grup geçtiğimiz yıl yeniden hükümete yakın bir inşaat şirketine, Zirve Holding’e satılmış; bu sefer ne kadara satıldığı dahi açıklanmamıştır. İnternette yayılan “tape”lerde satışın pek çok yatırımcının para vererek oluşturduğu bir havuz sayesinde gerçekleştiği iddia edilmiştir. Grubun yönetim kurulunda bir Zirve Holding’in, sahibinin Ömer Faruk Kalyoncu’nun adı geçmektedir.

Uzan Grubu’nun el konulan medya şirketlerinden Star gazetesi ve bir televizyon kanalı ise 2006 yılında Ali Özmen Safa adlı bir iş adamına satılmış ve televizyon kanalı daha sonra 24 TV adını almıştır. Bir yıl sonra bu medya grubuna eski Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Hasan Doğan ve işadamı Ethem Sancak ortak olmuştur. Doğan’ın hayatını kaybetmesinin ardından Grup tamamen Ethem Sancak’ın kontrolüne geçmiş, ardından 2009 yılında Rixos otellerinin sahibi Fettah Tamince kanala ortak olmuştur. Aynı yıl Ethem Sancak hisselerini eski AK Parti Milletvekili Tevhid Karakaya’ya devrederek medyadan çekilmiştir. Gruba son olarak Mayıs 2013’te Azeri petrol şirketi Soccar %50 oranda ortak olmuştur. Tamince ve Soccar’ın hisselerini satmasıyla grubu geçtiğimiz yıl Ethem Sancak’ın yeğeni olan Murat Sancak satın almıştır.

Anaakımı oluşturan büyük gruplardan biri daha geçtiğimiz yıl pazardan çekilmek zorunda kalmıştır. İşadamı Mehmet Emin Karamehmet’e ait Çukurova Medya Grubu’nun şirketlerine devlete olan 455 milyon dolarlık borcu nedeniyle TMSF tarafından el konmuştur. El konulan medya kuruluşlarının en büyüğü Show TV’nin holding tarafından bir başka büyük medya grubuna sahip Ciner Holding’e 402 milyon dolara satıldığı, ancak bu satıştan TMSF’ye 97 milyon hatta bazı kaynaklara göre 87 milyon dolar kaldığı iddia edilmiştir (Taraf, 2014). Geçtiğimiz Ocak ayında İstanbul 4. İdare Mahkemesi ticari alacakların amme alacaklarının önüne geçtiği gerekçesiyle bu satışı iptal etmiştir (Radikal, 2015).

Çukurova Grubu’na ait Akşam gazetesi ve Sky360 adlı televizyon kuruluşu ise kendisini “*Recep Tayyip Erdoğan aşığı bir insan*” olarak tarif eden Ethem Sancak tarafından satın alınmıştır (Diken, 2014).

Medya Sahipliğinin Getirileri

“Türkiye’de medyanın, medya sahipleri tarafından başka alanlardaki yatırımları için bir silah olarak kullanıldığı” görüşü (Sönmez, 2003; Bek, 2004; Adaklı, 2006) büyük ölçüde kabul görür durumdadır. 2011 yılında yayınlanan, Türkiye’de medya sektörünün analizinin yapıldığı rapor (Sözeri ve Güney, 2011) pek çok medya şirketinin ekonomik olarak rasyonel olmayan şartlarda faaliyet gösterdiği, bazılarının zarara katlanılarak yayınlandığını göstermiştir. Asıl olarak 28 Şubat darbe sürecini araştırmak üzere 2012 yılında kurulan TBMM Darbe ve Muhtıraları Araştırma Komisyonu’na davet edilen medya patronlarının bir kısmı bu sektöre siyasetlerin ricası/baskısı nedeniyle girmek durumunda kaldıklarını ve zararlarını azaltmak için çoğunlukla televizyon satın almak yoluyla büyümek durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin Çukurova Grubu’nun sahibi Mehmet Emin Karamahmet (2012) 1997’de Akşam gazetesini satın almasını şu şekilde özetlemiştir: “...Özer Çiller Bey’in ricasıyla ortak olduk. Sonra da maaşlar falan ödenmeyince devir aldık. Gazetede kimse yoktu işte matbaalar alındı ondan sonra televizyon alınması gerekiyordu. Gazetenin şey olması için.” Ciner Grubu’nun sahibi Turgay Ciner (2012) ise medyaya girişini “...Medyaya zorlanarak, daha doğrusu para kaptırarak girmek mecburiyetinde kaldım. Yani sizin bahsettiğiniz gibi çok isteyerek, arzu içinde girmiş birisi değilim” şeklinde ifade etmiştir.

Bununla birlikte kendileri için kârlı bir yatırım gibi gözükmese de medyanın söz konusu sermayedarların iktidarla ilişkilerinde önemli bir rol oynadığını almış oldukları kamu ihalelerine bakarak görebilmek mümkündür. Türkiye’de radyo ve televizyon sahiplerinin sermaye oranlarını sınırlayan, çapraz mülkiyeti kısıtlayan, kamu ihalelerine girişlerini, finansal kurum sahibi olmalarını engelleyen ilk düzenleme (3984 sayılı yasa 29. madde) patronların baskısıyla (Görmüş, 2013) 2001 yılında 4756 sayılı kanunla değiştirilmiş ve 2011 yılında yapılan son düzenlemede de bu kısıtlamalara yer verilmemiştir.

1990’larda ordu ve koalisyon hükümetleri arasında güç devşiren eski medya patronlarının yeni hükümetle aynı türden ilişkiler kuramaması, askeri vesayetin gerilemesi onları küçülmeye ya da hükümetle iyi ilişkiler kurmaya yönlendirmiştir³. Örneğin Doğan Grubu elindeki gazeteleri ve diğer şirketlerini satarak küçülürken ikinci yolu seçen Doğu Grubu 2013 yılında Türkiye’nin en büyük turizm limanlarından birisi olan Karaköy’deki Galataport ihalesini kazanmıştır.

Geçtiğimiz yıllarda pazara yeni girişlerin artması ise bu pazarda faaliyet gösterme isteğinden çok, geçmiş yıllarda olduğu gibi siyasilerin ricası ve/veya baskısıyla, hükümeti destekleyen bir medya oluşturulması amacıyla gerçekleştiği izlenimi yaratmıştır. Geçtiğimiz yıl internete yayımlan “tape”lerde pek çok yatırımcının iştirakiyle Sabah-ATV Grubu’nun 630 milyon dolara satıldığı iddia edilmiştir. Satış için iddia edilen rakam alınan bedelin çok altında olup, eğer doğruysa söz konusu medya şirketinin çok kârlı olmadığını hatta zarar ettiğini göstermektedir. Ancak medya grubunu alan Zirve Holding’e bağlı Kalyon İnşaat başta üçüncü havalimanı olmak üzere, Çanakkale-Ezine-Ayvacık Yolu gibi büyük ihalelerinin yanı sıra ülkenin büyük kısmının altyapı, otoyol ihalelerini almış durumdadır. Diğer medya patronları gibi enerji alanında da yatırım yapan holdingin üç adet hidroelektrik santrali bulunmaktadır.

Çukurova Grubu’na ait Akşam gazetesi ve Sky360 televizyonunu satın alan ve bir “tape”de batık durumdaki medya şirketlerini almış olmaktan dolayı yakındığı iddia edilen Ethem Sancak ise tek başına girdiği TSK’ya zırhlı araç üreten BMC ihalesini kazanmıştır. Ethem Sancak’ın yeğeni Murat Sancak ise MT Bilgi Teknolojileri adlı şirketiyle yazarkasa-pos cihazı sektörüne tekeli konumunda girmiş, şu anda pazarın büyük bölümünü elinde bulundurmaktadır. Sancak 2014’te sürekli ortaklık yapısı değişen Star gazetesi ve 24 TV’den oluşan Star Medya Grubu’nu satın almıştır.

Yeni girenlerin yanı sıra uzun süredir hükümete destek veren medya gruplarındaki büyüme de dikkat çekicidir. Örneğin Albayrak Grubu AKP iktidarı döneminde İstanbul ve Ankara’da neredeyse tüm sayaç okuma işlerini üstlenmiştir. Son yıllarda inşaat sektöründeki yatırımlarının yanı sıra Tümosan Traktör ve Motor Fabrikası ile Savunma Bakanlığından Altay Tankı’nın üretim ihalesini ve Hava Kuvvetleri’nde ilk yerli uçak çeker Rahvan için motor üretimi ihalesini almıştır. Grup ayrıca İspanyol Talgo şirketi ile hızlı tren üretimi ihalesinin de sahibidir. Grubun dış yatırımları hükümetin dış politikasıyla da paralel gitmektedir.

³ EK 1’de medya patronlarının medya içi ve medya dışı yatırımlarına ilişkin ayrıntılı bir tablo sunulmuştur.

Trabzon Limanı’ndan sonra Somali Mogadishu Limanı’nın işletmeciliğini de alan grup Pakistan’daki pek çok şehrin altyapı ve temizlik işlerini de üstlenmiş durumdadır. ⁴ Hükümete yakın bir başka medya grubunun sahibi İhlas Holding son iki yıldır Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşümü projesini, Bağcılar Belediyesi’nin kablolu geniş alan ağı ve güvenli internet bağlantısı ihalesini almıştır. ⁵ Kanal 7 ve Ülke TV gibi medya kuruluşlarının sahibi olan Beyaz Holding’e ait şirketler belediyelerin neredeyse tüm eğitim, kültür merkezi işletimi ve organizasyon işlerini yürütmektedirler. Önümüzdeki yılın projeleri arasında, kapatılan dershanelerin ardından lise takviye ve üniversiteye hazırlık kursları projeleri bulunmaktadır. ⁶

Doğan Grubu’nun önemli iki gazetesini alarak medya sektörüne giren ve hükümeti kızdıran muhalif sesleri gazetelerinden uzaklaştıran Demirören Grubu enerji ve inşaat alanında büyürken bu yıl projeleri arasına İstanbul’un üçüncü büyük limanı olan ve Zeytinburnu’nda yer alan Zeyport’u eklemiş gözükmektedir. ⁷

Medya patronlarının başka alanlardaki yatırımları nedeniyle hükümete yakın olma, eleştirel yayıncılıktan hatta habercilikten vazgeçer tutumları medyadaki otosansürün en önemli nedenlerinden biridir. Medya patronları kamu ihaleleri ile ödüllendirildikleri sürece bu durumun değişmesi mümkün görünmemektedir. Eski düzenlemelerde olduğu gibi medya patronlarının kamu ihalelerine girişlerinin engellenmesi bir nebze çözüm gibi görülse de başka tür patronaj ilişkilerine yol açma riski de taşımaktadır. Örneğin Yunanistan’da bu türden bir düzenleme Avrupa Komisyonu’nun serbest rekabetin engellendiği gerekçesiyle tepkisini çekmiş ve geri adım atılmak zorunda kalınmıştır (Leandros, 2010: 898). Bu nedenle bu süreçte asıl yapılması gereken, medya sahipliğinde ve kamu ihalelerinin verilmesi sürecinde şeffaf ve adil bir düzenlemenin yapılması ve uygulanmasıdır.

Bununla birlikte medya sektöründe var olmanın tek nedeni ekonomik değildir, küçük ve muhalif yayınlar için siyaset de önemli bir saik olabilmektedir. Örneğin 2006 yılında yeniden başladığı yayın hayatında çok ses getirici haberlere imza atan fakat baskılar sonucu 25. sayıda yayın hayatına son veren Nokta dergisinin sahibi Ayhan Durgun, her ne kadar editoryal bağımsızlığa son derece saygılı bir duruş sergilemiş olsa da pazara giriş nedenini siyaseten güçlü bir konuşma gelmek olarak açıklamıştır: “

---

⁴ Bilgiler için bk. <http://www.albayrak.com.tr/>

⁵ Bilgiler için bk. <http://www.ihlas.com.tr/sayfa/1397654883525873/ihlas-insaat-holding>

⁶ Bilgiler için bk. <http://www.beyazholding.com.tr/faaliyet.html>

⁷ Ayrıntılı bilgi için bk. <http://www.demiroren.com.tr/tr/sectorler/liman-isletmeciligi.html>

O dönem siyasete girmek gibi bir düşüncem vardı. Aşiret reisi değilim, yaptığınız işlerle kendinizi çok fazla gösteremiyorsunuz, medya patronluğu da siyaseten güçlü konuma gelmek için bir yöntemdi.” (Sözeri, 2007: 120).

Hükümet son yıllarda kendisini destekleyen sermayedarları ödüllendirirken muhalif medya kuruluşlarını da cezalandırma yoluna gitmiştir. 2013 yılında alınan dershanelerin kapatılması kararının ardından başlayan hükümet ile Fethullah Gülen Cemaati ya da kendi tercih ettikleri isim olan Hizmet Hareketi arasındaki gerilim bu cemaate yakın sermayedarları ve medya kuruluşlarını da etkilemiştir. Bugün gazetesi, Bugün TV ve KanalTürk’ün sahibi İpek Grubu’na ait altın madenleri hemen durdurulmuştur (Habertürk, 2013) Zaman gazetesi ve Samanyolu TV’ye baskın yapılarak genel yayın yönetmenleri gözaltına alınmış, Zaman Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ekrem Dumanlı dört gün sonra serbest bırakılmıştır. Samanyolu Medya Grubu’nun başkanı Hidayet Karaca ise halen tutukludur. Cemaat yapılanması içinde olduğundan ve şirketler arasında doğrudan organik bağ bulunmadığından yaşanan ekonomik baskının sonuçlarına ilişkin tahmin yürütmek zordur. Ancak gerek gözaltına alınma sürecinde gerekse cemaatin diğer şirketlere örneğin Bank Asya’ya uygulanan ekonomik baskılar sürecinde üyelerin finansal olarak dayanışma içinde hareket ettikleri gözlenmiştir.

Yolsuzluk iddialarını en çok haberleştiren gazetelerden biri olan Taraf gazetesine yine geçtiğimiz yıl satılmadığı için hurdaya verilen gazeteler üzerinden 5,5 milyon liralık vergi cezası uygulanmıştır. Bu ceza Türkiye’de bir gazeteye ilk kez verilmiş, başka gazetelerin de aynı usulü uyguladıkları halde cezalandırılmadıkları iddia edilmiştir. Avrupa Komisyonu’nun Genişleme ve Komşuluk Politikasından Sorumlu üyesi Stefan Füle bu tür vergi cezalarının basın özgürlüğüne zarar verdiğini söyleyerek hükümeti eleştirmiştir (Today’s Zaman, 2014).

Sermaye açısından daha küçük ama muhalif medya kuruluşları da sık sık hükümetin hedefinde bulunmaktadır. Sözcü gazetesinin sahibi Burak Akbay, diğer şirketleri vasıtasıyla vergi kaçırdığı iddiasıyla geçtiğimiz yıl hükümete yakın medya kuruluşları tarafından hedef gösterilmiştir. CHP Milletvekili ve Özbolat Şirketler Grubu’nun sahibi Durdu Özbolat’a ait Yurt gazetesinin maddi sıkıntılar yaşadığı, zaman zaman çalışanlarına maaş ödeyemediği basına yansımaktadır. Bu medya kuruluşları aynı zamanda Cumhurbaşkanı, ailesi ve hükümet üyelerinin açtığı davalar, RTÜK tarafından uygulanan cezalar yoluyla da baskı altına alınmaya çalışılmaktadır (Önderoğlu, 2015a). RTÜK üyelerinin siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenmesi alınan kararların da siyasi olduğu, kurumun bağımsız bir şekilde görevini yerine getirmediği eleştirilerini de beraberinde getirmektedir.

Medya Pazarının Yapısı ve Gelir Dağılımı

Türkiye İstatistik Kurumu 2013 verilerine göre Türkiye’de 180 ulusal, 107 bölgesel ve 2813 yerel gazete yayınlanmaktadır. Tirajlara bakıldığında ise yine 2013 yılı toplam 2 milyon 296 binlik tirajın %83,2’sini ulusal gazeteler oluşturmaktadır. Gazete dağıtım pazarı iki büyük şirket tarafından paylaşıldığından ve tiraj verileri denetlenmediğinden tirajlara ait veriler bu raporda kullanılmamıştır. 2011 yılında sektörün analiz edildiği raporda gazete yayıncılığı pazarında reklam gelirleri dağılımında büyük bir yoğunlaşma olduğu, pazardaki pek çok gazetenin zararda olduğu halde yayına devam ettiği tespit edilmiştir (Sözeri ve Güney, 2011: 77).

Gazetelerin 2013 ve 2014 yılları arasında aldıkları ilanın sütun/santim cinsinden dağılımına bakıldığında ise Doğan Grubu’na ait Hürriyet gazetesinin yine rakiplerine oranla ilanda en büyük pazar payına sahip olduğu tahmin edilmektedir ⁸.

En çok ilan alan ilk 10 gazetenin 2013 ve 2014 sıralamasına bakıldığında ise en dikkat çekici olan 2013 yılında ilk 10’da yer alan Zaman gazetesinin 2014 yılında bu listede yer almayor olmasıdır. Listede hükümete muhalif gazete olarak 2014 yılında Zaman gazetesinin yerini Sözcü gazetesi almıştır.

Tablo1: En çok ilan alan gazeteler

En Çok İlan Alan Gazeteler (Santim)			
2014		2013	
Hürriyet	2.488.193	Hürriyet	2.619.794
Sabah	1.883.696	Sabah	2.138.914
Milliyet	1.381.699	Posta	1.434.335
Posta	1.343.047	Milliyet	1.330.291
Star	984.069	Zaman	1.118.889
Akşam	919.245	Star	926.947
Yeni Şafak	901.130	Vatan	847.569
Vatan	839.809	Yeni Şafak	841.180
Sözcü	757.426	Akşam	773.989
Türkiye	745.394	Türkiye	725.210

Kaynak: Nielsen Türkiye⁹

⁸Reklam birim fiyatları bilinmediğinden ve ticari sır gerekçesiyle açıklanmadığından gazetede kapladıkları alan üzerinden tahmin yürütülmüştür.

⁹Nielsen Türkiye tarafından sağlanan verilerin derlemesinde yayıncılık, Basın İlan Kurumu, sosyal ilanlar, tele market, sosyal reklam, seri ilanlar, yerel ilanlar ve kutu cinsinden ölçüldüğü için Bugün ve HaberTürk Gazetesi hariç tutulduğu ifade edilmiştir.

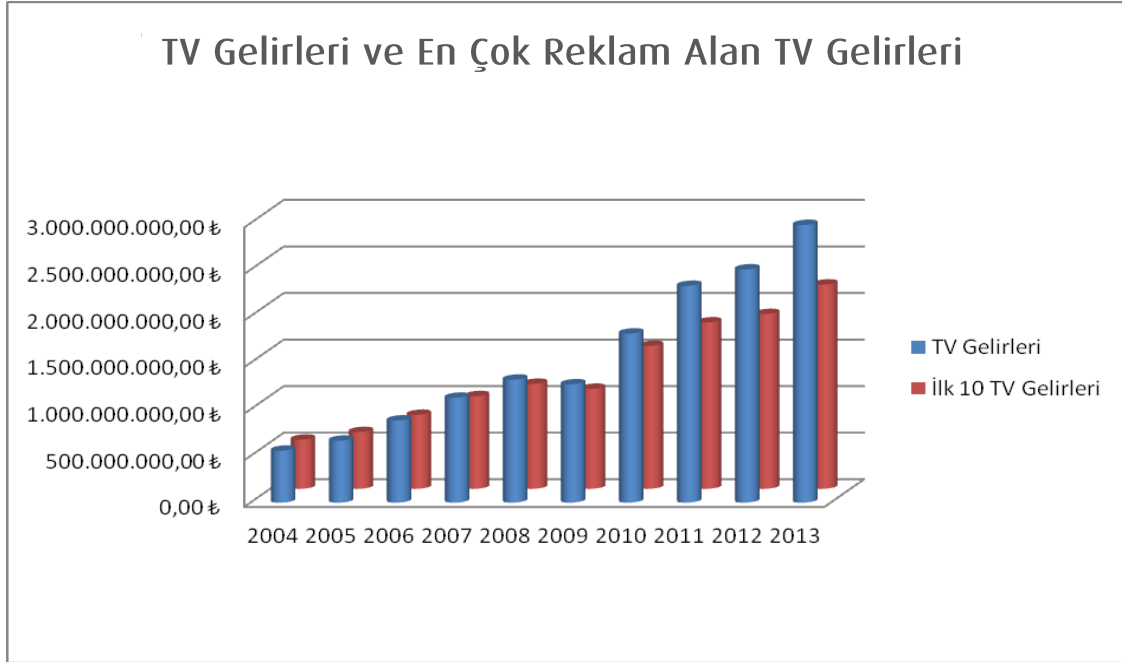
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun (RTÜK) verilerine göre Türkiye’de karasal yayın lisansına sahip 23 ulusal, 17 bölgesel ve 205 yerel televizyon, 38 ulusal, 100 bölgesel, 921 yerel radyo kuruluşu bulunmaktadır. 139 kablo, 293 uydu lisansı ile yayın yapan televizyon kuruluşu vardır. Gazetelerdeki okuyucu kaybının aksine Türkiye’de televizyon halen en popüler medyadır. Araştırmalar televizyon izleme sürelerinin de son üç yılda artış gösterdiğini (2011’de 4,42 saat, 2012’de 4,57 saat, 2013’te 4,81 saat) tespit etmiştir (Marketing Türkiye, 2014).

Bu kadar popüler olması nedeniyle televizyon yayıncılığı toplam reklam gelirlerinden de en yüksek payı (2014 yılı için %51,40¹⁰) almaktadır. Yukarıda bir medya patronunun ifade ettiği gibi televizyon yayıncılığı sermayedarlarca diğer medya yatırımlarını özellikle de gazeteleri dengelemek üzere zorunlu bir yatırım alanı olarak da görülmektedir. Bununla birlikte televizyon yayıncılığı pazarında da yoğunlaşmanın yüksek olduğu hem 2011 yılında hazırlanan raporda hem de 2013 yılında RTÜK’ün hazırladığı sektör raporunda görülmektedir.

---

¹⁰Reklamcılar Derneği Medya Yatırımları için bk. <http://rd.org.tr/medya-yatirimlari.html>

Grafik 1

Kaynak: RTÜK, Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Sektör Raporu 2014

Yukarıdaki grafikte 2004’ten 2013’e televizyon gelirleri ve ilk 10 televizyonun bu gelirler içindeki payı dikkate alındığında bir azalmanın olduğu (2004’te %95 iken 2013’te %74) görülmektedir. Bu durum pazarda yoğunlaşmanın azaldığını, piyasanın giderek daha iyi yönetildiğini gösterir niteliktedir. Ancak ilk 10 televizyonun ait olduğu gruplara bakıldığında yoğunlaşmanın azalmadığı aksine arttığı gözlenmektedir. 2014 yılında Çukurova Grubu’nun medya şirketlerine el konmasının ardından şu anda pastanın büyük kısmını dört büyük medya grubu paylaşmaktadır. Düzenleyici kuruluşlar tarafından pazarda rekabetin artırılması, çok sesliliğin sağlanması gerekirken satışlar yoluyla yoğunlaşma artmıştır. Ayrıca Sabah-ATV Grubu’nun satışındaki belirsizlik ve kamu bankalarına olan borcun akıbetinin öğrenilememesi düşünüldüğünde kamunun zarara uğratılmış olma ihtimali olduğu da akla gelebilir.

Radyo ve televizyon yayıncılığı alanında tekelleşmeyi önlemek için 2011’de yürürlüğe giren 6112 sayılı kanunun 19. maddesi ile bir yöntem değişikliğine gidilmiş, denetimin ticari gelirler (reklam ve sponsorluk) üzerinden yapılacağı ifade edilmiştir. 19. maddenin 1. fıkrasının d bendine göre: “Bir gerçek veya tüzel kişi doğrudan veya dolaylı olarak en fazla dört karasal yayın lisansına sahip medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ortak olabilir. Ancak, birden çok medya hizmet sağlayıcıya ortaklıkta bir gerçek veya tüzel kişinin doğrudan veya dolaylı hisse sahibi olduğu medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yıllık toplam ticarî iletişim geliri, sektörün toplam ticarî iletişim gelirinin yüzde otuzunu geçemez.

Tablo 2: Yıllara göre en çok reklam geliri elde eden ilk 10 televizyon

Yıllara Göre En Çok Reklam Geliri Elde Eden İlk 10 TV									
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kanal D	Kanal D	Kanal D	Kanal D	Kanal D	Kanal D	Kanal D	Kanal D	Kanal D	Star TV
Show TV	Show TV	Show TV	Star TV	Show TV	ATV	ATV	ATV	Star TV	Kanal D
NTV	NTV	Star TV	Show TV	ATV	Show TV	Star TV	Show TV	ATV	ATV
CNBC-E	CNBC-E	NTV	NTV	Star TV	Star TV	Show TV	FOX	Show TV	FOX
Lig TV	Lig TV	CNBC-E	CNBC-E	FOX	FOX	FOX	Star TV	FOX	Show TV
TV 2 ¹¹	TV 2	Lig TV	Lig TV	NTV	NTV	NTV	NTV	NTV	NTV
TGRT	TGRT	TV 2	TV 2	Lig TV	Lig TV	Lig TV	Lig TV	Lig TV	STV
STV	STV	TGRT	FOX	CNBC-E	CNBC-E	CNBC-E	STV	CNBC-E	Lig TV
Flash TV	Star TV	Habertürk	STV	STV	STV	Habertürk	Habertürk	Kanal 7	Kanal 7
Moviesmart	Flash TV	STV	Habertürk	Habertürk	Kanal 7	Kanal 7	Kanal 7	Habertürk	CNN Türk

Kaynak: RTÜK, Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Sektör Raporu 2014

Toplam ticarî iletişim geliri bu oranı aşan gerçek veya tüzel kişiler, Üst Kurul tarafından verilen doksan günlük süre içinde bu oranın altına inecek şekilde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardaki hisselerini devreder. Verilen süre içinde Üst Kurul kararının gereğini yerine getirmeyen gerçek veya tüzel kişi hakkında, kararın gereğini yerine getirmedeği her ay için Üst Kurulca dört yüzbin Türk Lirası idarî para cezası uygulanır. Bu bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Üst Kurul tarafından belirlenir.”

Ancak bu tespit ve denetim işlemleri konusunda bir şeffaflık söz konusu değildir. RTÜK internet sitesinde yalnızca bir önceki yıla ait ticari gelirlerin toplamını ilan etmektedir. Dağılıma ilişkin veri bulunmamaktadır. Konuya ilişkin Bilgi Edinme Yasası kapsamında başvuruda bulunulmuş, RTÜK 15 Nisan 2015 tarihinde verdiği cevapta “Birden Çok Medya Hizmet Sağlayıcıya Ortaklıkla İlgili Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”in 8. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “Sektörün toplam yıllık ticari iletişim geliri ait olduğu takvim yılını takip eden yılın Mart ayının sonuna kadar Üst Kurulca tespit edilerek internet sitesinden yayınlanır.” hükmüne rağmen 2014 yılına ilişkin verileri sunmamıştır. Bunun yerine 2011, 2012 ve 2013 yılına ait verileri vermekle yetinmiş, ticari gelirlerin paylaşımında birden fazla medya hizmet sağlayıcı kuruluşa doğrudan veya dolaylı ortak olduğu tespit edilen gerçek ve tüzel kişilerin toplam yıllık brüt ticari iletişim gelirlerinin, sektörün toplam ticari iletişim gelirine oranının %30’unu aşmadığının tespit edildiği belirtilmiştir. Bununla birlikte paylaşımına ilişkin verilerin “ticari sır” olduğu gerekçesiyle bilgi edinme hakkı kapsamı dışında değerlendirildiği ifade edilmiştir (RTÜK İzin ve Tahsisler Daire Başkanlığı, 6 Nisan 2014).

¹¹Doğan Grubu’na ait TV 2, 2012 yılında yayın hayatına başlamıştır, bu tabloda önceki yıllarda en çok reklam alan kanallar arasında

Politik-Ekonomik Baskılar Altında Ezilen Gazetecilik ve Basın Özgürlüğü

Türkiye’de gazeteciler hem yukarıda tasviri yapılan medya piyasası içinde medya patronlarına karşı hem de yasal düzenlemeler, açılan davalar yoluyla baskısını arttıran hükümete karşı mücadele etmektedirler. Bağımsız İletişim Ağı tarafından düzenli olarak yayınlanan Medya Gözlem Raporlarına göre son üç yılda hapisteki gazetecilerin sayısından bir azalma yaşansa da (2012’de 68, 2013’te 59, 2014’te 22) 2015 yılında 22 gazeteci ve 10 gazete dağıtımcısı hapisteye girmiştir. Gazetecilerin 14’ü ve dağıtımçıların tamamı Kürt medyasında çalışmaktadır. Ekim 2014’te Kürtçe yayın yapan Azadiya Welat gazetesinin dağıtımcısı Kadri Bağdu kimliği tespit edilemeyen kişiler tarafından silahlı saldırı sonucu öldürülmüştür

Yalnızca 2014’te eski Başbakan, şimdi Cumhurbaşkanı Erdoğan’a hakaret veya kişilik haklarına saldırı suçlamasıyla 20’si gazeteciye, 2’si karikatüriste karşı toplam 18 ceza veya tazminat davası görülmüştür. Ayrıca hükümetin ve eski Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 2014 yılında 339 gazeteci, yazar ve medya çalışanının işine son verilmesi ya da istifaya zorlanmasında rolü olduğu; 2013 yılında, 106 gazeteci, yazar ve medya çalışanının işine son verildiği, 37’sinin de istifaya zorlandığı tespit edilmiştir (Önderoğlu, 2015b).

2014’ün son ayında attığı bir tweet yüzünden gazeteci Sedef Kabaş’ın evi polis tarafından basılmış, Kabaş gözaltına alınmış, “terörle mücadelede görev almış görevlilerin hüviyetlerini açıklamak ve bu yolla kişileri hedef göstermek” suçundan hakkında dava açılmıştır, Kabaş ayrıca baskın sırasında kapıda polisleri beklettiği için de yargılanmaktadır.

Kısa bir süre sonra Hollandalı gazeteci Fréderike Geerdink’e terör örgütü propagandası yaptığı gerekçesiyle dava açılmıştır. Geerdink geçtiğimiz günlerde beraat etmiştir.

2015’in Ocak ayında Fransa’da gerçekleşen Charlie Hebdo katliamı sonrası gazeteye destek veren ve karikatürlerin bir kısmını yayınlayan Cumhuriyet gazetesinin dağıtım aracı gece yarısı polis tarafından durdurulmuş, Hz. Muhammed olduğu iddia edilen karikatürünü köşelerinde yayımladıkları gerekçesiyle Ceyda Karan ve Hikmet Çetinkaya hakkında dava açılmıştır. Mart ayı başında ise gazeteci Mehmet Baransu yaptığı haber nedeniyle “devlete ait gizli belgeleri yayınladığı” gerekçesiyle tutuklanmıştır.

Hükümet bu yıl ayrıca sansür olarak kabul edilebilecek yayın yasakları da uygulamıştır. İlk yasak Hatay’ın Kırıkhan ilçesi ve Adana’da MİT’e ait araçların durdurulması ve aranması olayıyla ilgili alınmış, bir diğeri ise geçtiğimiz günlerde rehin alınan ve ardından öldürülen Savcı Mehmet Selim Kiraz’ın görüntülerinin yayınlanması ile ilgili uygulanmıştır. Hükümet ayrıca görüntüleri yayınlayan medya kuruluşlarının muhabirlerinin Kiraz’ın cenazesini izlemelerine izin vermemiş, Başbakan Ahmet Davutoğlu bu kararı bizzat kendisinin verdiğini ifade etmiştir (Arslan, 2015). Görüntüler nedeniyle gazetelere soruşturma açılmış, Facebook, Twitter ve Youtube’a erişim kanuna aykırı olarak engellenmiş, görüntülerin kaldırılmasının ardından engelleme kalkmıştır.

Gazetecilerin meslek etiği alanında tartışmaları ve özdenetim mekanizmaları yoluyla çözmele-ri gereken pek çok konunun yasaklar yoluyla düzenlenmeye çalışılması basın üzerinde hisse-dilen baskıyı arttırır niteliktedir. Bununla birlikte siyasi kutuplaşma da basında meslek içi daya-nışmayı ve özdenetim mekanizmalarının etkinleştirilmesini engellemektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2014 Temmuz verilerine göre medya sektöründe 95.442 kişi çalışmaktadır. Bunların yaklaşık 30 bininin matbaa dışı alanlarda çalıştığı tahmin edilmektedir. Matbaa dışında çalışanların yani gazetecilerin örgütlendiği üç sendika mevcuttur. Bunlar arasında Medya-İş 1.273 üye ile %1.34, Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) 1.033 üye ile %1.09, Pak Medya-İş 47 üye ile %0.05 örgütlüdür (TGS, 2014). Son dönemde sendikalaşma oranında umut verici bir yükselme gözlenirse de bu oranlar Türkiye’de gazetecilerin halen sendikasız ve güvencesiz koşullarda çalıştığını göstermektedir.

Güvencesiz ya da 5953 sayılı Basın İş Kanunu kapsamı dışında çalışan gazeteciler ayrıca devlete bağlı Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü (BYEGM) bünyesinde oluşturulan bir komisyon tarafından dağıtılan sarı basın kartı alamamaktadır. Sarı basın kartının bulunmamasının gazeteciler için devlet kurumlarınca düzenlenen toplantılara akredite olamama, haber izleme sürecinde engellenme, saldırıya uğrama, gözaltına alınma; kısaca gazeteci sayılmama gibi sonuçları bulunmaktadır.

Basın Kartı Komisyonu’nda her ne kadar Türkiye Gazeteciler Sendikası ve gazeteci örgütleri-nin temsilcileri bulunsa da komisyonun toplanması ve kararların uygulanması yine BYEGM’nin yani devletin kontrolündedir. Örneğin Aralık 2015 tarihinde komisyon 208 gazetecinin ilk kez sarı basın, 94 gazetecinin de sürekli basın kartı almasını uygun görmüştür. Ancak BYEGM ilk kez sarı basın kartı alacaklarla ilgili kararları onaylamış, sürekli basın kartı ile ilgili kararların Genel Müdür Cemalettin Haşimi tarafından onaylanmasının uygun görülmediği belirtilmiştir (Medyatava, 2015).

Sonuç ve Öneriler

Türkiye, basın özgürlüğünde son yıllarda geriye giden bir görünüm sergilemektedir. Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü’nün Basın Özgürlüğü Sıralaması’nda 180 ülke içerisinde Türkiye 149. sırada yer almaktadır ve temel özgürlükler bakımından “yarı özgür” ülke statüsündedir (Önderoğlu, 2015b). Daha özgür ve bağımsız bir medya ortamına kavuşulması; basın özgürlüğünün önündeki yasal, siyasi ve ekonomik engellerin azaltılması için acil olarak yapılması gerekenler şunlardır:

- Terörle Mücadele Kanunu kaldırılmalıdır. Türk Ceza Kanunu’nun gazetecilerin yaptıkları iş nedeniyle cezaevinde bulunmalarına yasal dayanak oluşturan Türk Ceza Kanunu’nun ‘suç işlemek amacıyla örgüt kurma’ başlıklı 220. maddesi ‘silahlı örgüt’ başlıklı 314. maddesi değiştirilmelidir. Yine TCK’nın 301. Maddesi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) de ‘Taner Akçam Türkiye’ye karşı’ kararında vurguladığı gibi kaldırılmalıdır. Gazetecilere karşı açılan çok sayıda davanın gerekçesini TCK’da hakaret (madde 125); özel hayatın gizliliğini ihlal (madde 134); suç işlemeye tahrik (madde 214); suçu ve suçluyu övme (madde 215); halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama (madde 216); müstehcenlik (madde 226); gizliliğin ihlali (madde 285); adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs (madde 288); cumhurbaşkanına hakaret (madde 299); halkı askerlikten soğutmak (madde 318) suçlarını düzenleyen maddeler oluşturmaktadır. Bu hükümlerin basın özgürlüğünü sınırlayacak nitelikte uygulanmasına son verilmelidir.

- AİHM’nin 8 Temmuz 2014’te ‘Şık Türkiye’ye karşı’ ve ‘Şener Türkiye’ye karşı’ kararlarında (Bianet, 2014) Türkiye’yi “özgürlük ve güvenlik hakkı” ile “ifade özgürlüğünün” ihlal edildiği gerekçesiyle tazminata mahkum etmesi dikkate alınarak, gazetecilerin tutukluluklarının cezaya dönüşmesi ve otosansür ikliminin oluşması önlenmelidir.

- Gazeteciler görevlerini yaparken sık sık saldırıya uğramaktadır. Habere ulaşma ve haber verme hakkının korunması devletin en önemli görevlerinden biridir ve Anayasa’nın 28. maddesinde düzenlenmiştir. Bu nedenle devletin ve kolluk kuvvetlerinin gazetecinin görevini yapmasını sağlayacak önlemleri alması gerekmektedir.
- Siyasi baskının yanı sıra medya patronlarının başka alanlardaki yatırımları nedeniyle hükümete yakın olma, eleştirel yayıncılıktan hatta habercilikten vazgeçer tutumları medyadaki otosansürün başlıca nedenidir. Medya sahipliğinde ve kamu ihalelerinin verilmesi sürecinde şeffaf ve adil bir düzenlemenin yapılması ve uygulanması gerekmektedir.
- Medya sahipliğinde şeffaflık, medya pazarındaki rekabet ilişkilerinin düzenlenmesi için daha etkin yasalara ve bağımsız çalışan düzenleyici kurumlara ihtiyaç vardır. RTÜK’ün idari ve mali yönden bağımsızlığının sağlanması; üye yapısının alanda uzman sivil toplum kuruluşu temsilcileri, akademisyenler ve okur temsilcileriyle çeşitlenmesi sağlanmalıdır.
- Gazeteciler özlük haklarının yanında başta mesleklerini, güvenilirliklerini korumak için sendikal örgütlenmeye destek vermelidir. Medyada örgütlülüğün artması ve dayanışma “kimin gazeteci sayılacağı” tartışmalarını da sağlıklı bir şekilde sonuçlandırırken basın kartlarının da devlet yerine demokratik ülkelerde olduğu gibi bağımsız kurumlarca verilmesi sağlanmalıdır.
- Medya içeriklerinde kalitenin artması, yalan / manipülatif haberciliğin önlenmesi için gazeteciler arası dayanışma arttırılmalı, etkili özdenetim mekanizmaları çalıştırılmalıdır.

Kaynakça

Adaklı, Gülseren (2006). Türkiye’de Medya Endüstrisi / Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri, Ankara, Ütopya Yayınevi

Alpay, Şahin (2010). “Two faces of the press in Turkey: the role of media in Turkey’s modernisation and democracy”, içinde C.J. Kerslake, K. Öktem & P. Robins (der.), Turkey’s engagement with modernity, Oxford, Palgrave Macmillan, s. 370-387

Arslan, Rengin (2015). “Savcı Kiraz’ın fotoğrafı yayımlanmalı mıydı, akreditasyon kararı doğru mu?”, BBC, 2 Nisan 2015, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/04/150402_fotograf_akreditasyon

Barutçu, İrem (2004). Babîâli Tanrıları Simavi Ailesi, İstanbul, Agora Kitaplığı

Bek, Mine Gencil (2004). “Research note: Tabloidization of news media: an analysis of television news in Turkey”, European Journal of Communication, 19(3): 371-386

Bianet (2014). “AİHM: Şık ve Şener’in Hakları İhlal Edildi”, Bianet, 8 Temmuz 2014, <http://www.bianet.org/bianet/insan-haklari/157038-aihm-sik-ve-sener-in-haklari-ihlal-edildi>

Cemal, Hasan (2012). “Büyük Medyanın Eski Gücü Neden mi yok?”, Milliyet, 4 Mayıs 2012, <http://siyaset.milliyet.com.tr/buyuk-medyanin-eski-gucu-neden-mi-yok/siyaset/siyasetyazar-detay/04.05.2012/1535945/default.htm,%2004.052012>

Ciner, Turgay (2012). “Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Bilgisine Başvurulan Kişilerin Görüşme Tutanakları”, 5 Ekim 2012, http://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/tutanaklar.htm

Dağlar, Ali (2010). Ordunun Dayanılmaz Ağırlığı Basının Dayanılmaz Hafifliği / Türkiye’de Asker İktidarı ve Basın, İstanbul, Destek Yayınevi

Elmas, Esra ve Dilek Kurban (2011). İletişimsel Demokrasi-Demokratik İletişim Türkiye’de Medya: Mevzuat, Politikalar, Aktörler, İstanbul, TESEV Yayınları

Diken (2014). “ ‘Medyacı’ işadamı Ethem Sancak Erdoğan’a ikinci kez ‘ilan-ı aşk’ etti; Star’ın yarısını kaptı”, Diken, 2 Eylül 2014, <http://www.diken.com.tr/medyaci-isadami-ethem-sancak-erdogana-ikinci-kez-ilan-ask-etti-starin-yarisini-kapti/>

Erduran, Yunus vd. (2015). “Üye profili anketi”, TGS

Ertürk, Ahmet (2012). “Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Bilgisine Başvurulan Kişilerin Görüşme Tutanakları”, 16 Ekim 2012, http://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/tutanaklar.htm

Görmüş, Alper (2013) “ ‘Devlet ihalelerine girme hakkı medyayı güçlendirir’ tezine bugünden bakmak...”, T24, 24 Eylül 2013, <http://t24.com.tr/yazi/devlet-ihalelerine-girme-hakki-medya-yi-guclendirir-tezine-bugunden-bakmak/7488>

Gürkan, Nilgün (1998). Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-1950), İstanbul, İletişim Yayınları

Habertürk (2013). “Akın İpek’in altın madeni durduruldu!”, Habertürk, 31 Aralık 2013, <http://www.haberturk.com/ekonomi/is-yasam/haber/908532-akin-ipekin-altin-madeni-durduruldu>

İnuğur, Nuri (1993). Basın Yayın Tarihi, İstanbul, Der Yayınları.

İzmir CHP Milletvekili Ahmet Ersin’in soru önergesi (2008), TBMM, 6 Haziran 2008, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-3295c.pdf>

Karamahmet, Mehmet Emin (2012). “Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Bilgisine Başvurulan Kişilerin Görüşme Tutanakları”, 5 Ekim 2012, http://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/tutanaklar.htm

Kurban, Dilek ve Ceren Sözeri (2012). İktidarın Çarkında Medya: Türkiye’de Medya Bağımsızlığı ve Özgürlüğü Önündeki Siyasi, Yasal ve Ekonomik Engeller, İstanbul, TESEV Yayınları

Leandros, Nikos (2010). “Media Concentration and Systemic Failures in Greece” , International Journal of Communication 4, s.886-905

Marketing Türkiye (2014). “Araştırma: TV izleme süresi artıyor!”, Marketing Türkiye, 15 Mart 2014, http://www.sbtanaliz.com/images/userfiles/file/Marketing_T%C3%BCrkiye_15.03.2014.pdf

Medyatava (2015). “94 gazeteci sürekli basın kartı alamadı, meslektaşları sessiz kalmadı”, Medyatava, 14 Ocak 2015, http://www.medyatava.com/haber/94-gazeteci-surekli-basin-karti-alamadi-meslektaşları-sessiz-kalmadı_118370

Mutlu, Zafer (2012). “Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Bilgisine Başvurulan Kişilerin Görüşme Tutanakları”, 5 Ekim 2012, http://www.tbmm.gov.tr/arastirma_komisyonlari/darbe_muhtira/tutanaklar.htm

Nielsen Türkiye (2015), “En çok reklam alan gazeteler”, Nielsen Türkiye, 13 Nisan 2015

Önderoğlu (2015a). “Batsın Bu Gazeteler” Diyen Tazminatlar”, Bianet, 24 Mart 2015, <http://www.bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/163242-batsin-bu-gazeteler-diyen-tazminatlar>

Önderoğlu, 2015b, “Medyanın 3 Yılı: Grafik Özet”, Bianet, 4 Mart 2015, <http://www.bianet.org/bianet/medya/162748-medyanin-3-yili-grafik-ozet>

Radikal (2015). “Show TV’ nın satışı iptal!”, Radikal, 9 Ocak 2015, http://www.radikal.com.tr/ekonomi/show_tv_nin_satisi_iptal-1268994

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı (2015), “Bilgi Edinme Başvurusu”, 6 Nisan 2015

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2014). “Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Sektör Raporu 2014”, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Reklamcılar Derneği (2015). “Türkiye’de Medya Yatırımları”, Reklamcılar Derneği, <http://rd.org.tr/medya-yatirimlari.html>

Sönmez, M. (2003). Filler ve Çimenler, İstanbul, İletişim Yayınları,

Sözeri, Ceren ve Zeynep Güney (2011). Türkiye’de Medyanın Ekonomi Politikası: Sektör Analizi, İstanbul, TESEV Yayınları

Sözeri, Ceren (2007). “Türkiye’de Bağımsız Haber Dergiciliğinin Ekonomik Sorunları: Nokta Dergisi Örneği”, İletişim, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Akademik Yayını (7), s.103-128

Taraf (2014). “SHOW TV’nin satışında 10 milyon dolarlık sır”, Taraf, 25 Ocak 2014, <http://arsiv.taraf.com.tr/haber-show-tv-nin-satisinda-10-milyon-dolarlik-sir-146123/>

Tekin, Akgün (2006). Türk Basınında Kayan Yıldız Haldun Simavi’nin Günaydın’ı, İstanbul, Doğan Kitap.

Today’s Zaman (2014). “EU criticizes arbitrary tax penalty against Taraf”, Today’s Zaman. 27 Haziran 2014, <http://www.todayszaman.com/news-351553-eu-criticizes-arbitrary-tax-penalty-against-taraf.html>

Topuz, Hıfzı (2003). II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, İstanbul, Remzi Kitabevi.

TÜİKYazılı Medya İstatistikleri (2013). “Yazılı Medya İstatistikleri, 2013”, TÜİK, 1 Eylül 2014, <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16122>

Ek 1: Türkiye’de Medya Sahiplerinin Medya İçi ve Medya Dışı Yatırımları – 2015

Şirket	Medya Şirketleri	Diğer Sektörler
Doğan Grubu	Gazete: Hürriyet, Posta, Fanatik, Hürriyet Daily News, TME Dergi: Doğan Burda Dergi (21 aylık, 4 haftalık, 41 dönemsel, 16 özel periyotlu, 28 dijital dergi) Kitap Yayıncılığı: Doğan Egmont, Doğan Kitap Basım Dağıtım: Doğan Dağıtım, Dergi Pazarlama Planlama, Doğan Printing Center Haber Ajansı: DHA TV: Kanal D, CNN Türk, tv2, Dream TV, Kanal D Romanya, Euro D Radyo: Radyo D, Slow Türk, CNN Türk Radyo TV ve Müzik Yapımcılığı: D Productions, InDHouse, Kanal D Home Video, Doğan Music Company Dijital TV Platformu: D-Smart Online Medya: hurriyet.com.tr, posta.com.tr, fanatik.com.tr, radikal.com.tr, cnntrk.com, kanald.com.tr, netd.com, hurriyetaile.com, mahmure.com, bigpara.com Online Reklam ve İlan Pazarlama, Ticaret: MedyaNet, arabam.com, hurriyetemlak.com, hurriyetoto.com, yenibiris.com, ekolay.net, yakala.co, Diğer Faaliyetler: Doğan Dış Ticaret, Doğan Factoring Sosyal Faaliyetler Aydın Doğan Vakfı	Enerji: Doğan Enerji (Boyabat Elektrik Üretim ve Ticaret Limited Şirketi Giresun Aslancık Barajı, Mersin RES, Şah RES, D-Tes Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş., Gas Plus Erbil Aytemiz Petrol Perakende: D&R Sanayi: Çelik Halat, Ditaş (Otomotiv Yan Sanayi), Doğan Organik Ürünler Gayrimenkul Pazarlama: Milpa Finans: DD Konut Finansmanı Turizm: Milta
Doğuş Grubu	Televizyon: NTV, Star TV, CNBC-E, NTV SPOR, NTV Spor Smart HD, Kral TV, Kral Pop TV, e2 İnternet: ntv.com, ntvspor.net, tvyo.com, startv.com.tr, cnbce.com, cnbce.tv Radyo: NTV Radyo, Kral FM, Kral Pop, Capital Radio Dergi: Vogue, GQ, National Geographic Türkiye, National Geographic Kids, Robb Report, CNBC-E Dergi, NTV Yayınları: NTV Yayınları, NTV Tarih	Bankacılık ve Finans: Garanti Bankası, Garantibank International N.V., Garanti Bank SA, Garantibank Moscow, Garanti Romanya, Garanti Emeklilik ve Hayat, , Garanti Leasing, Garanti Yatırım, Garanti Portföy, Garanti Filo Yönetim Hizmetleri A.Ş., Garanti Factoring, Garanti Ödeme Sistemleri, Garanti Mortgage, Garanti Teknoloji Otomotiv: Doğuş Otomotiv (Volkswagen Binek Araç, Volkswagen Ticari Araç, Audi, Porsche, Bentley, Lamborghini, Bugatti, SEAT, Skoda, Scania, Krone ve Meiller), İstirakler ve Kuruluşlar (Doğuş Oto, DOD, D-Auto Suisse, Yüce Auto, Oto-Fix, vdf Grubu, TUVTÜRK ve LeasePlan), Lojistik Hizmetler, Üretim (Meiller Doğuş Damper Fabrikası, Krone Doğuş Treyler Fabrikası) İnşaat: Doğuş İnşaat, Teknik Mühendislik ve Müşavirlik A.Ş., Ayson Sondaj ve Araştırma Turizm: Antur Seyahat Acentası, Park Hyatt İstanbul, Maçka Palas ve Grand Hyatt İstanbul, MARITIM Hotel Club Alantur Alanya, D-Hotel Maris, D-Resort Grand Azur Marmaris, D-Resort Göcek Perakende: Emporio Armani ve Gucci markalarının franchise hakları, In-Formal, D Saat ve Mücevherat, Crate and Barrel E-Ticaret, Teknoloji: Bonubon, Doğuş Planet, Doğuş Teknoloji, Related Group Marinalar: D-Marin Turgutreis, D-Marin Didim, D-Marin Göcek, Hırvatistan'da D-Marin Mandalina, D-Marin Dalmacija, D-Marin Borik, Hırvat Adriatic Croatia International (ACI) Group, Yunanistan'da Flisvos Marina, Gouviz, Lefkas ve Zea'daki marinalar Spor-Sağlıklı Yaşam: D-Gym, Espace Privé Chenot D-Life İstanbul, IMG - Doğuş Havacılık: Körfez Havacılık Gayrimenkul: Doğuş GYO (Doğuş Center Maslak, İstinye Park, Antalya 2000 Plaza, Gebze Center Alışveriş Merkezi) Doğuş Gayrimenkul, Enerji: Doğuş Enerji Grubu: Boyabat Elektrik Üretim ve Ticaret Ltd. Şti., Doğuş Enerji Üretim ve Tic. A.Ş. (Artvin HES), Aslancık Elektrik Üretim ve Ticaret Ltd. Şti., D-Tes Elektrik Enerjisi Toptan Satış A.Ş. (220PLUS markası) Yeme-içme: d.ream (Doğuş Restaurant Entertainment and Management) Nusr-Et Steakhouse, Kiva, Armani Ristorante, GoMango, İstanbul Doors Grup, Azumi Group, Mezzaluna, Lacivert, Group 29, Sele Group markaları

Zirve Holding	Gazete: Sabah, Sabah Avrupa, Daily Sabah, Yeni Asır, Takvim, Fotomaç Dergi: Turkuvaz Dergi Yayıncılık (Bebeğim, China Today, Cosmopolitan, Esquire, Harper’s Bazaar, HomeArt, House Beautiful, Lacivert, Otohaber, Para, Sofra, Forbes Türkiye, Şamdan) TV: ATV, A Haber, ATV Avrupa, Minika Radyo: Radyo Turkuvaz, Radyo Romantik Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş. Kitap Yayıncılık: Turkuvaz Kitapçılık Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş., Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Prodüksiyon: Turkuvaz Prodüksiyon ve Tanıtım A.Ş. Haber Ajansı: Turkuvaz Haber Ajansı (TÜHA) Dijital Medya ve Mobil Hizmetler: Turkuvaz Medya Digital, Turkuvaz Mobil Hizmetler	Kalyon Group: İnşaat: İstanbul Yeni Havalimanı Projesi, Başakşehir Stadyumu, Nurdağı-İslahiye Yolu, Çanakkale-Ezine-Ayvacak Yolu, Beyoğlu-Kasımpaşa Hasköy Caddesi Rehabilitasyonu ve Tünel Yapımı, Erzurum-Bingöl-Diyarbakır Bölünmüş Yolunun (Erzurum-Aziziye) Ayrımı, Çat-Karlıova-Bingöl İkinci Kısım Yapımı, Irak Erbil Duhok Su Temini Projesi, Melen İshale Hattı, KKTC Askılı Sistem Deniz Geçişi, Selimpaşa - Kumburgaz ve Çanta - Gürpınar bölgelerinde Atık Su Tünel İnşaatı, Asya Bölgesi Müteferrik İçme Suyu Şebeke ve Kat Ayrımı İnşaatı, Ataköy Atık Su Arıtma Tesisi, Tavukçu Deresi Islahı, Terkos-İkitelli İçme Suyu İsale Hattı, Mecidiyeköy Katılımı Çağlayan Kavşağı Arası Yol, Bakırköy Adalet Binası, İstanbul D100 Karayolu Metrobüs Ulaşım Hattı, Ordu-Mesudiye-Koyulhisar Devlet Yolu, Finanskent Konutları, Yeşilvadi Konakları, Vatan Caddesi Vergi Dairesi Hizmet Binası, Mersin Öğrenci Yurdu, Şahinbey Şehir Parkı Kompleksi, K.T.Ü Farabi Hastanesi, Kalen I-II Regülatörü ve Hidroelektrik Santrali, Melet Enerji Ordu Regülatörü ve Hidroelektrik Santrali, İnegöl (Alanyurt ve Yenişehir Bölgeleri) Doğalgaz Dağıtım Hattı Altyapısı vd. Enerji: Kalen Enerji Elektrik Üretim A.Ş. (Giresun, Ordu ve Erzurum’da üç adet hidroelektrik santrali, Türkmenistan doğalgazının Gürcistan üzerinden Hopa’ya taşınması ve elektrik üretimi), İNGAZ (İnegöl Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.)
Ciner Grubu	Ciner Yayın Holding: Gazete: Habertürk TV: Habertürk, Bloomberg HT, Show TV Basım: Habertürk Gazetecilik ve Matbaacılık Yapım: Ciner Medya Yatırımları, C Yapım Filmcilik Radyo: Habertürk Radyo, Bloomberg HT Radyo	Enerji ve Madencilik: Park Termik (Çayırhan Termik Santrali), Park Teknik (Tunçbilek-Büyükdüz madeni), Eti Soda (Beypazarı Trona Madeni), Park Enerji (Siirt/Madenköy Bakır Madeni, Siirt Tarihler Hidroelektrik Santrali), Park Elektrik (Gaziantep İslahiye Boksit Madeni, Adana Ceyhan’da Doğalgaz santrali), Silopi Elektrik Üretim (Termik Santral), Park Toptan Elektrik Enerjisi Satış (Ankara/Söğütözü elektrik satışı), Konya Ilgın Elektrik (termik santral), Kazan Soda Elektrik Havacılık: ETİ Hava Taşımacılığı A.Ş., Sağlık: Park Tıp Sağlık, Taşımacılık: Havaş Turizm: Larespark Hotel, Lares Turizm Sigorta: Park Sigorta Denizcilik: Park Denizcilik (Hopa Limanı), Denmar Depoculuk, Ciner Denizcilik (18 ticari gemi), Ciner Gemi, Cam Sanayi: Park Cam İnşaat: Park İnşaat
Ethem Sancak Murat Sancak	Gazete: Akşam, Güneş, Star Dergi: Alem, Platin, Digital Platform: DIGITURK TV: 360, 24TV, TV 4 Radyo: Alem FM, Lig Radyo, Reklam İlan: AD Grup Basın Servisleri ve Ticaret A.Ş.	Otomotiv Sanayi: BMC Otomotive Sanayi ve Ticaret A.Ş., MT Motorlu Araçlar Alım Satım ve Kiralama Enerji: MT Petrolcülük ve Enerji A.Ş. Sağlık: MT Sağlık Ürünleri Sanayi, Medisalus Sağlık Ürünleri A.Ş. Hizmet: ES Yönetim Danışmanlığı, MT Gayrimenkul, MT Bilgi Teknolojileri Dış Ticaret, MT Teknik Servis Elektronik Pazarlama Nakliye İmalat Sanayi ve Ticaret A.Ş. (alışverişte kullanılan akıllı pos cihazları)
Feza Gazetecilik	Gazete: Zaman, Today’s Zaman, Zaman Azerbaycan, Zaman Kazakistan, Zaman Avusturya, Zaman Fransa, Zaman Bulgaristan, Zaman Romanya, Zaman Türkmenistan, Zaman Amerika Dergi: Aksiyon, Sızıntı, Gonca, Yeni Bahar Haber Ajansı: Cihan Haber Ajansı İnternet: zaman.com.tr, zaman-online.de, todayzaman.com, kazakzaman.kz, zaman.az, zamanarabic.com, zamanfransa.com, zaman.bg, zaman.ro, zamanamerika.com, zamanavusturya.at, video.zaman.com.tr, yenibahardergisi.com, Kitap Yayıncılığı: Zaman Kitap	Fethullah Gülen Cemaati’ne bağlı şirket ve dernekler tarafından desteklendiği bilinmektedir.
Samanyolu Yayın Grubu	TV: STV, STV Avrupa, STV Amerika, S Haber, Mehtap TV, Irmak TV, Ebru TV, Yumurcak TV, Küre TV, Hazar TV, Dünya TV	Fethullah Gülen Cemaati’ne bağlı şirket ve dernekler tarafından desteklendiği bilinmektedir.

	Radyo: Burç FM, Dünya Radyo, Samanyolu Haber İnternet: kure.tv, stv.com.tr, samanyoluhaber.com, irtaktv.com.tr	
Albayrak Grubu	Gazete: Yeni Şafak TV: TVNET, Tempo TV (El Cezire Yayıncılık) İnternet: yenisafak.com.tr, tvnet.tv.tr, tempotv.com.tr, gazetemanset.com, derintarih.com Dergi: Derin Tarih, Lokma dergisi, Nihayet dergisi Reklam: Reklam Piri Dağıtım: Birlikte Dağıtım	İnşaat: Albayrak GYO, Albayrak İnşaat (İstanbul Metrosu, Kağıthane Başak Konutları Sitesi, Albayrak Sitesi, Düzce Deprem Konutları, İstanbul Halkalı’daki Güneş Park, Esenler’deki Kemer Park, İzmir Mavişehir’deki Albayrak Mavişehir Evleri, İstanbul Topkapı Merkez Evleri, Altunizade Hilal Konakları, İkitelli Başakşehir Villaları, Kiptaş Genel Müdürlük Binası, Bayrampaşa Ticaret Merkezi, Bayrampaşa CarrefourSA Hipermarket ve Ticaret Merkezi, Odak-Opel Showroom ve Servis Binası, Fatih Katlı Otoparkı, İETT Motor Yenileme Fabrikası, İETT Ayazağa Garajı ve Adapazarı, Yalova, İzmit-Sopalı, İzmit-Merkez ve Bolu’da inşa edilen prefabrik hastaneler, Pakistan Lahor’da metrobüs altyapı faaliyetleri Sanayi: Tümosan Traktör ve Motor Fabrikası (Savunma Bakanlığından Altay Tankı Güç Grubu ihalesi, İspanyol Talgo şirketi ile hızlı tren üretimi ihalesi, Hava Kuvvetleri’nde ilk yerli uçak çeker Rahvan için motor üretimi), Ereğli Entegre Tekstil Fabrikası, Varaka (Kağıt) Lojistik: Trabzon Limanı, Mogadishu Limanı, Albayrak Araç Kiralama, Albayrak Personel Taşımacılığı Hizmet: Al-Bil Bilgi İşlem, Atık Yönetimi (Yeşil Adamlar, Pakistan Rawalpindi ve Murree şehirleri temizlik ihaleleri), Sistem (İstanbul’da İSKİ, TEDAŞ, İGDAŞ; Ankara sayaç okuma) Enerji: Kuvve Elektrik Turizm: Birun Otelcilik, Marmaris Turizm Tesisi, Didim Turizm Tesisi
Koza İpek	Gazete: Bugün TV: KanalTürk, Bugün TV Radyo: KanalTürk Radyo Yapım: Koza Prodüksiyon Ticaret A.Ş. Reklam: Rek-Tur Reklam Pazarlama ve Ticaret Ltd.Şti	Matbaa: Koza Davetiye, Koza İpek Basın ve Basım Sanayi Ticaret A.Ş., Maden: Koza Altın İşletmeleri A.Ş. (Ovacık Altın Madeni, Mastra Altın Madeni), Koza Anadolu Metal Madencilik İşletmeleri A.Ş. (Balıkesir Sağırlar, Niğde Çiftehane Esendimir, Çiftehane Elmalı, Konak, Diyarbakır Çüngüş, Batman Sason madenleri), Özdemir Antimuan Madenleri A.Ş., İpek Doğal Enerji Kaynakları A.Ş., Konaklı Metal Madencilik A.Ş. İnşaat: ATP İnşaat ve Ticaret A.Ş. (Melek İpek Kız Öğrenci Konukevi, Gümüşhane Ali İpek Öğrenci Yurdu) Ticaret: Koza-İpek Tedarik Danışmanlık A.Ş., AE İpek Danışmanlık Proje Reklam ve Organizasyon Hizmetleri Tic. A.Ş., AZ İpek Danışmanlık Proje Reklam ve Organizasyon Hizmetleri Tic. A.Ş., BB İpek Danışmanlık Proje Reklam ve Organizasyon Hizmetleri Tic. A.Ş. Tarım ve Hayvancılık: ATP Koza Gıda Tarım Hay. San. Ve Ticaret A.Ş. Havacılık: ATP Havacılık Ticaret A.Ş. Eğitim: Altın Koza Üniversitesi, Koza-İpek Eğitim Sağlık Hizmet Yardım Vakfı Turizm: ATP-Koza Turizm Seyahat ve Ticaret A.Ş.
Fox Grubu	Televizyon: Fox TV, Fox life, FX, National Geographic Channel, Baby TV, 24Kitchen	News Corporation
TMSF	Dijital TV Platformu: Digtürk	Kamu
İhlas Grubu	Gazete: Türkiye TV: TGRT Haber, TGRT Haber TV EU, TGRT Belgesel Haber Ajansı: İHA Dergi: İhlas Magazin Grubu (31 dergi) Reklam: İhlas Reklam Ajansı Medya Pazarlama: TGRT Pazarlama İnternet: ihlas.net	İnşaat: İhlas İnşaat Grubu (İhlas Yuva Evleri, Marmara Evleri, Bizim Evler, Gaziosmanpaşa İlçesi kentsel dönüşüm projesi) Üretim: İhlas Ev Aletleri, Bisan, Kristal Kola Sağlık ve Turizm: Türkiye Gazetesi Hastanesi, İhlas Armutlu Tatil Köyü, Kuzuluk Tatil Köyü, Kuzuluk Termal Otel Bilişim: İhlas Net (Bağcılar Belediyesi’nden kablosuz geniş alan ağı ve güvenli internet bağlantısı ihalesi) Eğitim: İhlas Koleji Madencilik: İhlas Madencilik A.Ş. (Salihli ve Bayındır’da poli metal madenleri), Mir Maden İşletmeciliği (Elbistan’da linyit madeni ve termik santrali)
Beyaz İletişim A.Ş. Hayat Görsel	TV: Kanal 7, Kanal 7 Avrupa, Ülke TV, Ülke Haber Radyo: Radyo 7 İnternet: haber7.com, haber7emlak, izle7.com	Beyaz Şirketler Grubu Meslek ve Sanat Eğitimi Kursları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK), İzmir Büyükşehir

Yayıncılık A.Ş	Pazarlama: Mepa Medya A.Ş	Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (İZMEB), Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Meslek ve Sanat Eğitimi Kursları (KO-MEK), Bursa Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (BUSMEK), Sakarya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (SAMEK), İnegöl Belediyesi Meslek ve Sanat Edindirme Kursları (İNESMEK), Keçiören Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (KEÇMEK), Isparta Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İSMEK), Küçükçekmece Belediyesi Yaşam Boyu Eğitim Kursları, Odunpazarı Belediyesi Meslek Edindirme Kursları (OMEK), ve Beyoğlu Belediyesi Semt Konakları vermiş oldukları ücretsiz sanat ve meslek eğitimleri, Belediyeler için hizmet içi eğitim projeleri Gençlik Merkezleri: Lise Ders Takviye Kursları, Üniversite Hazırlık Kursları, Okuma Yazma Kursları Kültür Merkezleri-Bilgi Evleri: Küçükçekmece Belediyesi Cennet Kültür ve Sanat Merkezi (CKSM), Sefaköy Kültür ve Sanat Merkezi (SKSM), Halkalı Kültür ve Sanat Merkezi (HKSM), Başakşehir Belediyesi Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu projeleri , Bağcılar Belediyesi Bilgi Evleri, Başakşehir Belediyesi Bilgi Evleri, Gaziosmanpaşa Belediyesi Bilgi Evleri, Denizli Belediyesi Bilgi Evleri, Küçükçekmece Belediyesi Bilgi Evleri Projeleri Organizasyon: Başakşehir Belediyesi Tiyatro ve Film Gösterimleri, Küçükçekmece Belediyesi Tiyatro ve Film Gösterimleri, Konserler, Seminerler, Sergiler, İSMEK Konser ve Seminerleri, Keçiören Belediyesi Yaz Kampı, Beyoğlu Belediyesi KEFEN Yaz Kampı, Erzurum Kış Olimpiyatları Projeleri
Demirören Grubu	Gazete: Milliyet, Vatan İnternet: milliyet.com.tr, gazetevatan.com, milliyet.tv, skorer.com, milliyetemlak.com	Demirören Şirketler Grubu: Enerji: Milangaz, Oto Milangaz, Moil, Demirören – AXPO Enerji Sanayi: Demirören Ağır Metal Sanayi A.Ş., Parsat Piston, MS Motor Servis, D-Mermer (Diyarbakır’ın Hani ilçesi, Çardaklı ve Şaklat Köyü’nde blok mermer üretimi, Elazığ, Adana ve Bursa’da mermer ocakları, Diyarbakır Lice’de mermer fabrikası) Liman İşletmeciliği: İstanbul Zeytinburnu Zeyport Gayrimenkul: Kemer Golf & Country Club, Kemer Golf Resort Hotel, Taksim Gayrimenkul Yatırım Geliştirme ve İşletmecilik A.Ş. (Demirören İstiklal, Mama Shelter) İnşaat: Lidya Yapı, Demirören Eskidji İnşaat (Adana Seyhan Park Evleri) Eğitim Grubu: Ata Koleji
Dünya Grubu	Gazete: Dünya Basım: Dünya Süper Web Ofset A.Ş. Dünya Yayıncılık A.Ş., Dünya Aktüel A.Ş., Dağıtım: Dünya Süper Dağıtım E-Dünya: dunyastore.com, pcworld.com.tr, dunyagida.com.tr, dunyainsaat.com.tr,	
Alkım Yayıncılık	Gazete: Taraf	Yayıncılık: Alkım Basım Yayın Dağıtım Tic. A.Ş., Yılmaz Yapı ve Malzemeleri İnşaat Matbaacılık Yayıncılık A.Ş. Turizm: Turban Tur Tic. A.Ş.,
Burak Akbay	Gazete: Sözcü, AMK	Sanayi: Planet Sistem Dişli Kutuları ve Redüktör Ticaret Ltd. Şti. İnşaat: FC Yapı İnşaat Ltd. Şti.
Acun Ilıcalı	TV: TV8 Yapım: Acun Medya Prodüksiyon ve Reklam Hizmetleri A.Ş., Onsekiz Reklam Prodüksiyon Medya Yapımevi A.Ş., Sekiz Prodüksiyon ve Reklam A.Ş., MNG Reklam Pazarlama ve Prodüksiyon A.Ş.	Havacılık: A F Havacılık Denizcilik: A F Yat İşletmeciliği ve Turizm A.Ş. E-Ticaret: MNG Sanal Ürün Pazarlama Sanayi ve Dış Tic. A.Ş.
Osman Gökçek	TV: Beyaz TV	Ankara 1. Bölge Milletvekili Aday Adayı
Termikel	KTV Yayıncılık: Kanal A, RadyoA	Sanayi: Termikel A.Ş.
Durdu Özbek	Gazete: Yurt gazetesi	Enerji: Öz Lodos Enerji, Efil Enerji Üretim A.Ş., Esinti Enerji Üretim A.Ş., Katre Enerji Üretim A.Ş., Ankara Rüzgar Enerji Üretimi Ltd.Şti., Başkent Rüzgar Üretim Enerji Ltd.Şti. İnşaat: Özbek İnşaat Madencilik: Özbek Madencilik Gıda: Öz Süt, Öz Su, Öz Pakbuz, Öz Organik, Özbal Spor-Turizm: Sport Hill, Grand Hotel Termal Hotel Eğitim: İlkem Koleji
Mediasa (Sabancı)	Fashion TV Türkiye, Fashion TV Magazine, Z TV	Tekstil: Demsa Group, Harvey Nichols
Spectrum	Süper FM, Metro Fm, Joy Fm, Joy Türk FM	Actera Group (Özel Fon)

Medya:		Mey İçki, G2M, LBT Varlık Yönetim, Mars Entertainment Group
Power Group	Radio: Power FM, Power Türk, Power XL, Radyo Fenomen, Virgin Radyo	Giyim: Vakko, Vakkorama, V2K Designers, W Collection
Saran Group	Radio: Radyo Spor, Radyo Trafik, Radyo Müzik, Radyo Slow Time Seslendirme: Saran Digital Studios İnternet: tuttur.com, nba.com, ajansspor.com, Samsung Application Lisans-Yayın Hakları: Saran Medya (Avrupa liglerinin, Brezilya, Arjantin ligleri gibi pek çok ligin yayın hakları, 2016 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası ve 2018 FIFA Dünya Kupası Eleme Maçları; Türk Milli Futbol Takımı’nın yurt içi ve yurt dışı yayın haklarının pazarlanmasına ilave olarak 250’den fazla Avrupa kulübünün, 40 ulusal federasyonun ve Türkiye’nin 4 büyükler dahil 12 futbol kulübünün dünya çapında yayın hakları; UEFA Şampiyonlar Ligi ön eleme, UEFA Avrupa Ligi ön eleme, Diamond League, Wimbledon, ATP Master Series, Dünya ve Avrupa Voleybol şampiyonaları, HBO Boks Geceleri, MotoGP, F1 yayın hakları, Warner Bros, Walt Disney Company, Paramount Studios yayın hakları, The History Channel, Crime&Investigation Network ve The Biography Channel Türkiye yayıncısı, Revolution, The Following, Person of Interest, Supernatural dizileri yayın hakları) Yapım: HD Protek Reklam: S Reklam (Spor Toto Süper Lig’de bulunan 3 takımın (Beşiktaş, Trabzonspor ve KOC Karabükspor) saha içi reklam alanlarının, A Milli Takım hazırlık maçlarının, UEFA Avrupa Şampiyonası ve FIFA Dünya Kupası ön eleme maçları, Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor’un UEFA Kupası, Şampiyonlar Ligi ön eleme yurt içi ve yurt dışı maçlarının saha içi reklam satış hakları)	Turizm: Cedok, Ahoy Turizm Enerji: Saran Enerji (güneş ve rüzgar enerjisi) Hizmet: Anadolu Çağrı Merkezi Savunma Sanayi: Saran Savunma (Bell Helicopter A Textron Company, Raytheon International, Israel Aerospace Industries, Elbit System Ltd. ve Rada Technologies distribütörlükleri) Havacılık: Saran Havacılık (Bell Helicopter Textron distribütörlüğü)
Bir Numara Yayıncılık	TV: Number One TV, Fashion One TV Radio: Number 1 FM, Radyo Klas	
Palmali Grup	Radio: Radyo Voyage, Radyo Eksen	Denizcilik: Palmali Shipping (gemi yapımı, yönetimi, acenteliği ve kiralaması)

Ceren Sözeri

Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesidir. Doktorasını 2009 yılında Marmara Üniversitesi’nden “Türkiye’de Medya Sektöründe Uluslararası Şirket Birleşmeleri” başlıklı teziyle tamamladı. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı’nın (TESEV) Medya ve Demokrasi başlıklı programında danışman-araştırmacı olarak yer alan Sözeri, 2011 yılında Zeynep Güney ile birlikte “Türkiye’de Medyanın Ekonomi Politikası: Sektör Analizi” raporunu kaleme aldı. Aynı yıl Dilek Kurban ile ‘European Media Policies Revisited: Valuing & Reclaiming Free and Independent Media in Contemporary Democratic Systems’ başlıklı Avrupa Birliği Projesi’nin Türkiye ekibine katıldı. Kurban ve Sözeri bu proje sonunda “İktidarın Çarkında Medya: Türkiye’de Medya Bağımsızlığı ve Özgürlüğü Önündeki Siyasi, Yasal ve Ekonomik Engeller” başlıklı bir rapor ve “Türkiye’de Özgür ve Bağımsız Bir Basın İçin Siyasa Önerileri”ni hazırladılar. Sözeri’nin medya ekonomisi, medya politikaları, medya etiği, medyada ayrımcılık ve nefret söylemi alanlarında eserleri bulunmaktadır.

MEDYA VE
İLETİŞİM
MERKEZİ

istanbul
enstitüsü

İSTANBUL TOPLUM SİYASET VE
EKONOMİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TOPHANELİOĞLU CAD. AYGÜN SOK.
ALTUNIZADE PLAZA NO: 4/A ALTUNIZADE
ÜSKÜDAR, İSTANBUL / TÜRKİYE
www.istanbulinstitute.org
Tel: 0216 545 94 09